

község határát. A faluban rejtőzködő magyar katonai egységek töredékei ellenállás nélkül megadták magukat, hiszen már régóta csak erre a pillanatra vártak. Átfésülték az egész falut, éppen az üresen tátongó épületből jöttek ki, amikor megszólalt az ellenséges géppuska az est csendjében. A szomszédos udvarból lőhettek rájuk, valószínűleg büjkáló németek. Az orosz katonáknak annyi idejük sem maradt, hogy magukhoz térjenek a meglepetéstől, a gyilkos golyók nyomban végeztek velük. Utoljára talán B. P. G. karja lendült a magasba, hogy aztán aláhulljon, akár egy dércsipe falevél. Még felvillanhatott előtte Sztjopka, meg Olja képe, Leningrád, s a büszke folyó... S Olja bizonyára aznap este is elolvasta levelét: „Egyetlen Oljám! Légy nyugodt és erős, hidd el, a németek már sokáig nem tarthatják magukat. Ha ilyen iramban haladunk, talán még száz nap... Most már szinte bizonyos, hogy épségben megúszom ezt a háborút...”

Másnap eltemették őket, ott, a laktanya udvarán, jeltelen, díztelen sírban, testük abban a földben pihen, amelyért küzdöttek. Ők léptek először a faluba, s nem is haaviák már el soha többé... Erre a helyre táblát kellene kitenni, nagy aranybetűkkel: Emberek, ne felejtsetek, őrizzétek meg emléküket! A németek szilveszter este fél hétkor adták fel a falut. Az új év első napja a béke első napja volt. Nagy János, Bagoly Ferenc, Zara István, meg a többiek gyalogosan indultak el szervezni a kommunista pártot.

Nógrád megye felszabadulásának krónikája

Nógrád megye véres csatákkal kísért felszabadítása a fasiszta iga alól közel egy hónapig tartott és 1944 decemberében befejeződött. A felszabadító hadműveleteket a 2. Ukrán Fronthoz tartozó katonai egységek bonyolították le. Az ellenséges erőre mért főcsapást – Hatvantól északnyugati irányban kiindulva – a 7. gárdahadsereg parancsnoka, Sumilov vezérezredes irányította. A főerők harci tevékenységét a Kravcsenkó vezérezredes parancsnoksága alatt álló 6. gárdahadsereg biztosította, amelyet a 9. gárda gépesített hadtest és az 5. gárda harcokosi hadtest alkotott. Az ellenség kiűzésében részt vett a Plijev altábornagy irányított lovas-gépesített csoport. December 20-a után a hadmozdulatok során egyre nagyobb feladatokat oldott meg az 53. hadsereg, amelyet Managarov altábornagy vezetett. Ez az egység felváltotta az első frontvonalban a Plijev parancsnoksága alatt álló erőket. Ugyanebben az időben, a megye északi részein kapcsolódott be a hadműveletbe az 1. román önkéntes hadosztály, valamint a 2. román hegyi hadosztály.

A megye felszabadulásának eseményeinél kell számba vennünk azokat az irregularis erőket – munkásellenállókat, partizán egységeket – akiknek tevékenysége – potenciálisan – meggyorsította sok helyütt a felszabadító hadműveleteket, de még inkább az azt követő forradalmi átalakulást. Ezek az erők, a szovjet hadsereg alakulatai mellett, döntő módon vettek részt Nógrád megye felszabadításában, amelynek ütemét az alábbi időrendi táblázat érzékelteti:

1944. október 30. A Nógrádi partizánegység átkelt az Ipolyon.

1944. november 23. A karancsléjtői bányászok ellenállási mozgalma megkezdődött.

1944. november A Nógrádi partizánegység és a szénmedence ellenállóí egyesülnek.
1944. december 5. Borus, esős napon, késő délután 16.30-kor szabadult fel a megye első községe **Szirák**, ahová a 14. gárda motor-kerékpáros zászlóaj érkezett meg. Ugyaneznap éjjél'kor felszabadult **Erdőtarcsa** is.
1944. december 6. Felszabadult: Vanyarc, Kálló, Bercel, Gagaguta Nóradsáp
1944. december 7. Felszabadult: Bér, Becske, Nézsa, Keszeg, Nötincs, Ós-
agárd, Tolmács, Alsópetény, Bánk, Borsosberény, Nagy-
oroszi, Diósjenő, Rétság, Szendehely, Katalin-puszta.
1944. december 8. Felszabadult: Nógrádkövesd, Szűgy, Magyarnándor, Pa-
lotás, Kisbágyon, Szarvasgede, Jobbágyi.
1944. december 8. 4. gárda gépesített dandár, a 4. gárda lovashadtest fel-
szabadította Balassagyarmatot, a megye akkori székhelyét.
Még ezen a napon felszabadult: Teleske, Érsekvadkert,
Patak, Drégelypalánk, Szanda, Terény, Cserháthuláp,
Szurdokpuszti, Csécse.
1944. december 10. Felszabadult: Buják, Hont, Ipolyvece.
1944. december 11. Felszabadult: Herencsény.
1944. december 12. Felszabadult: Bokor, Kutasó.
1944. december 13. Felszabadult: Cserhátszentiván, Rimóc.
1944. december 15. Felszabadult: Ecseg, Kozárd, Iliny, Nógrádgardony Csitár.
Varsány.
1944. december 16. Felszabadult: Alsótold, Felsőtold, Zuny pta., Hollókő.
1944. december 17. Felszabadult: Pósztó, Hasznos, Tan, Mátraszőlős, Garáb.
1944. december 18. Felszabadult: Kisbárkány.
1944. december 19-20. A szovjet csapatok átszervezése megtörtént. A lovas
hadtest helyére az 53. hadsereg magasabb egységei meg-
érkeztek.
1944. december 21. Felszabadult: Szupatak, Nagybárkány.
1944. december 22. Felszabadult: Lucfalva.
1944. december 23. Felszabadult: Nádujfalu, Kazár, Vizslás.
1944. december 24. Felszabadult: Zabar, Bárna, Mátraszéle, Nógrádmegyér
1944. december 25. Felszabadult: Cered.
1944. december 26. A 8. lövészred katonái felszabadítják Salgótarját, és
még aznap Zagyvapálfalva, Baglyasalja, Kishartyán köz-
ségetek.
1944. december 27. Felszabadult: Magyargéc. A Nógrádi-féle csoport meg-
ütközik a fasiszta csapatokkal Abroncsos-pusztán.
1944. december 28. Felszabadult: Etes, Bocsárlapujtó, Karancskeszi, Mara-
kodi puszta.
A Nógrádi partizánegység egyesült a szovjet hadsereggel.
1944. december 30. Felszabadult: Szécsényfelfalu, Ludány, Pösténypuszta.
1944. december 31. Felszabadult: Litke, Nógrádszakál, Ipolytarnóc, Mihály-
gerge, Egyházasgerge.